

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
CZWARTA SEKCJA

SPRAWA MAŁASIEWICZ przeciwko POLSCE¹

(SKARGA nr 22072/02)

WYROK – 14 października 2003 r.

W sprawie Małasiewicz przeciw Polsce,
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Sir Nicolas BRATZA, *przewodniczący*,
Pani V. STRÁŽNICKÁ,
Pan M. FISCHBACH,
Pan J. CASADEVALL,
Pan R. MARUSTE,
Pan L. GARLICKI,
Pani E. FURA-SANDSTRÖM, *sędziowie*
oraz Pan M. O'BOYLE, *Kanclerz Sekcji*,

obradując na posiedzeniu zamkniętym 23 września 2003 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 22072/02) wniesionej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Trybunału na podstawie artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego, pana Sławomira Małasiewicza („skarżący”) 25 maja 2002 r.

2. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez pełnomocnika, pana K. Drzewickiego z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. 17 grudnia 2002 r. Czwarta Sekcja uznała niniejszą skargę za częściowo niedopuszczalną i podjęła decyzję o zakomunikowaniu Rządowi skargi dotyczącej długości postępowania. Na podstawie postanowień artykułu 29 § 3 Konwencji, Sekcja zdecydowała, że przedmiot skargi zostanie rozpatrzony równocześnie z kryterium dopuszczalności skargi.

FAKTY

4. Skarżący urodził się w 1966 r. i mieszka w Częstochowie, Polska.

5. W czerwcu 1995 r., w drodze do pracy, skarżący kupił butelkę gazowanej wody mineralnej. W chwili, gdy ją otwierał, butelka eksplodowała i jej metalowy kapsel uderzył skarżącego w lewe oko. Wypadek ten, pomimo późniejszych zabiegów chirurgicznych i leczenia, spowodował utratę wzroku w lewym oku skarżącego. Skarżący został zakwalifikowany jako osoba niepełnosprawna i Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał mu rentę inwalidzką.

¹ Wyrok stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez artykuł 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej.

6. W sierpniu 1997 r. skarżący wytoczył powództwo cywilne o odszkodowanie i rentę przeciwko producentowi wody mineralnej. Przedłożył zaświadczenia lekarskie wydane przez szpitale w Częstochowie i Katowicach, w których był leczony.

7. 23 października 1997 roku Sąd Wojewódzki w Częstochowie zwolnił skarżącego z opłat sądowych.

8. 15 listopada i 15 grudnia 1997 r. odbyły się rozprawy przed sądem pierwszej instancji.

9. W grudniu 1997 r. towarzystwo ubezpieczeniowe "S" przystąpiło do postępowania jako interwenient uboczny.

10. W 1998 r. przed sądem pierwszej instancji odbyły się cztery rozprawy, na których sąd przesłuchał świadków.

11. 8 grudnia 1998 r. sąd na posiedzeniu niejawnym zarządził sporządzenie opinii przez biegłego z zakresu medycyny.

12. 18 maja 1999 r. sąd otrzymał opinię.

13. 25 maja 1999 r. sąd na posiedzeniu niejawnym zarządził wezwanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do dostarczenia kopii dokumentacji dotyczącej skarżącego.

14. Pomiędzy 24 listopada 1998 r. a 7 września 1999 r. nie odbyła się żadna rozprawa.

15. Podczas następnych rozpraw, które odbyły się 8 września 1999 r. oraz 12 stycznia i 14 czerwca 2000 r., sąd przesłuchał świadków i zarządził sporządzenie nowych opinii biegłych.

16. 13 grudnia 2000 r. przed sądem pierwszej instancji odbyła się rozprawa, na której sąd zarządził sporządzenie kolejnej opinii biegłego z zakresu medycyny.

17. 10 kwietnia 2001 r. sąd otrzymał opinię biegłego. Interwenient uboczny zakwestionował opinię.

18. Na rozprawie, która odbyła się 20 czerwca 2001 r. sąd zarządził sporządzenie opinii biegłego dotyczącej renty skarżącego.

19. Biegły przedłożył swoją opinię 31 stycznia 2002 r. Interwenient uboczny ponownie zakwestionował opinię biegłego.

20. Następną rozprawą, która odbyła się 20 marca 2002 r., została odroczone *sine die*. Sąd zarządził sporządzenie jeszcze jednej opinii biegłego.

21. 24 maja 2002 r. opinia została przedłożona sądowi. Następnie interwenient uboczny zakwestionował ją.

22. 27 września 2002 r. przed sądem pierwszej instancji odbyła się rozprawa.

23. 30 września 2002 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie wydał wyrok. Sąd uznał, iż pozwany jest odpowiedzialny za powstanie szkody poniesionej przez skarżącego. Sąd zasądził na rzecz skarżącego kwotę 85 000 złotych tytułem odszkodowania, ale oddalił jego roszczenie dotyczące renty.

24. Obie strony odwołały się od tego wyroku.

25. 4 kwietnia 2003 r. sąd zwolnił skarżącego od opłat sądowych w postępowaniu apelacyjnym. Postępowanie nadal się toczy przed sądem apelacyjnym.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

26. Skarżący skarżył się, iż długość postępowania była niezgodna z wymogiem „rozsądnego czasu” na podstawie artykułu 6 § 1 Konwencji, który w omawianym zakresie brzmi następująco:

„Każdy ma prawo do ... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd... przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ...,”

27. Rząd zakwestionował ten argument.

28. Okres, który należy wziąć pod uwagę, rozpoczął się w sierpniu 1997 r. i jeszcze się nie zakończył. Zatem postępowanie toczy się już około sześciu lat i dwóch miesięcy.

A. Dopuszczalność

29. Rząd podnosił, iż skarżący nie wykorzystał wszystkich środków odwoławczych dostępnych w czasie, kiedy składał swoją skargę do Trybunału. Rząd zauważył, iż 4 grudnia 2001 r. polski Trybunał Konstytucyjny wydał orzeczenie, w konsekwencji którego został stworzony środek odwoławczy na nadmierną długość postępowania. Rząd wskazał, że zapadło pierwsze orzeczenie sądu krajowego, który zastosował nowy środek.

W konsekwencji Rząd zwrócił się do Trybunału o zawieszenie postępowania w niniejszej sprawie i zasugerował, iż skarżący może wszcząć postępowanie cywilne „aby w jego sprawie środek, o którym mowa, mógł być również wypróbowany”.

30. Skarżący zakwestionował argumenty Rządu. Podnosił, w szczególności, że środek zaproponowany przez Rząd ma charakter jedynie teoretyczny, a nie praktyczny i że jest nieskuteczny.

31. Trybunał przypomina, iż artykuł 35 Konwencji, który ustala regułę wyczerpania środków krajowych, przewiduje podział ciężaru dowodu. Na Rządzie, podnoszącym niewyczerpanie przez skarżącego krajowych środków, ciąży zatem obowiązek udowodnienia Trybunałowi, że wskazany środek był skuteczny i dostępny w teorii i w praktyce w odpowiednim czasie, tj. był osiągalny i zdolny do wynagrodzenia szkody zgodnie z roszczeniami skarżącego oraz dawał rozsądne widoki na osiągnięcie powodzenia (patrz *Selmouni przeciwko Francji* [GC], nr 25803/94, § 76, ECHR 1999 - V oraz *Mifsud przeciwko Francji* (dec.), nr 57220/00, § 15, ECHR 2002 - VIII).

32. Trybunał zauważa, że zastrzeżenie Rządu ogranicza się zaledwie do stwierdzenia, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stworzyło nowy środek odwoławczy oraz że sąd krajowy wydał orzeczenie w indywidualnej sprawie. Jednak żadne bliższe informacje dotyczące tego orzeczenia ani jego kopia nie zostały dołączone. Wobec braku powyższych dowodów i ze względu na wyżej wymienioną zasadę, Trybunał uznaje, iż Rząd nie udowodnił swojego twierdzenia, że środek, o którym mowa, jest skuteczny. Dopóki nie zostanie dostarczone Trybunałowi orzecznictwo Sądu Najwyższego, albo co najmniej dopóki sądy odwoławcze nie zastosują orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawach indywidualnych, także w odniesieniu do faktów, które miały miejsce przed wydaniem tego orzeczenia, Trybunał nie może uznać, że interpretacja artykułu 417 kodeksu cywilnego dokonana przez Trybunał Konstytucyjny, stworzyła skuteczny środek odwoławczy w sprawach dotyczących nadmiernej długości postępowania sądowego (patrz *Skawińska przeciwko Polsce* (dec.), nr 42096/98, z 4 marca 2003 r.).

33. Ponadto Trybunał odwołuje się do swojego orzecznictwa, które wskazuje, że w polskim prawie nie istnieje skuteczny środek odwoławczy na nadmierną długość postępowania (patrz, w sprawach karnych, *Kudła przeciwko Polsce* [GC], nr 30210/96, § 159, ECHR 2000 - XI, co do spraw cywilnych *Gibas przeciwko Polsce*, nr 24559/94, dec. Komisji z 6 września 1995 r., Decisions and Reports 82 - A, str. 76 i *Witczak przeciwko Polsce* (dec.), nr 47404/99, z 23 października 2001 r.).

34. Z tych przyczyn Trybunał uznaje, że skarga nie może zostać odrzucona z powodu niewyczerpania krajowych środków. Odnotowuje ponadto, iż skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu artykułu 35 § 3 Konwencji oraz że nie jest niedopuszczalna na innej podstawie. Zatem Trybunał uznaje skargę za dopuszczalną.

B. Przedmiot sprawy

1. Oświadczenia stron

35. Rząd podniósł, iż sprawa była „dosyć skomplikowana” na co wskazywały liczne sporządzone opinie biegłych oraz świadkowie przesłuchiwani przez sąd.

36. Co do postępowania skarżącego, Rząd wyjaśnił, iż częściowo przyczynił się on do długości postępowania. Rząd odnotował, że skarżący zakwestionował raz opinię biegłego i nie stawiał się na badanie lekarskie z powodu swojej choroby. Rząd przyznał, że zarówno pozwany jak i interwenient uboczny byli również odpowiedzialni za długość postępowania, ponieważ zakwestionowali w sumie pięć opinii biegłych, co skutkowało powoływaniem nowych biegłych przez sąd.

37. Na temat postępowania organów krajowych, Rząd stwierdził, iż wykazały one właściwą staranność w badaniu sprawy oraz że nie było znaczących okresów bezczynności, za które sąd pierwszej instancji mogłyby ponosić odpowiedzialność. Rząd przyznał ponadto, że pomiędzy listopadem 1998 i wrześniem 1999 r. nie odbyły się żadne rozprawy, utrzymywał jednak, że w tym okresie sąd nie był bezczynny, ponieważ zarządził sporządzenie opinii przez biegłego.

38. Ostatecznie Rząd wyraził opinię, iż przedmiot postępowania dla skarżącego miał charakter jedynie pieniężny i od organów krajowych nie była wymagana żadna szczególna staranność.

39. Skarżący twierdził, iż sprawa nie była skomplikowana. Podnosił, że okoliczności faktyczne i podłoże medyczne były dosyć proste i podobne do wielu innych spraw badanych przez ten sam sąd.

40. Skarżący wywodził, że w żaden sposób nie przyczynił się do długości postępowania. W szczególności twierdził, że od wniesienia pozwu w 1997 r. nie zmodyfikował swoich roszczeń. Skarżący podnosił ponadto, że sąd pierwszej instancji zarządził sporządzenie wielu niepotrzebnych opinii biegłych i jako jedyny jest odpowiedzialny za długotrwałość postępowania.

41. W kwestii wagi postępowania, skarżący stwierdził, że jego powództwo miało ogromne znaczenie dla niego i miało na celu zrehabilitowanie mu jego niepełnosprawności i dostarczenie mu środków na leczenie. Jednakże nie tylko nie doszedł do sprawiedliwości, ale także poprzez przedłużające się postępowanie, doszło u niego do powstania dodatkowego stresu i trudności finansowych. W opinii skarżącego, postępowanie spowodowało u niego wzrost poczucia beznadziejności i niesprawiedliwości i przyczyniło się do pogorszenia jego zdrowia psychicznego.

2. Ocena Trybunału

42. Trybunał przypomina, iż rozsądna długość postępowania powinna być oceniana w świetle okoliczności konkretnej sprawy oraz z uwzględnieniem kryteriów wypracowanych w orzecznictwie Trybunału, w szczególności stopnia skomplikowania sprawy, postępowania skarżącego i właściwych organów oraz wagi

postępowania dla skarżącego (patrz, m. in., *Frydlender przeciwko Francji* [GC], no. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII i *Humen przeciwko Polsce* [GC] no. 26614/95, § 60, z 15 października 1999 r.).

43. Trybunał uważa, że sprawa była w pewnym stopniu skomplikowana, ponieważ konieczne było odwołanie się do opinii biegłego w ocenie faktów sprawy. Jednakże całkowita długość postępowania nie może być uzasadniona skomplikowanym charakterem sprawy. Ponadto Trybunał zauważa, że z dostarczonych informacji nie wynika, aby skarżący swoim zachowaniem znacząco przyczynił się do przedłużenia postępowania.

44. W opinii Trybunału, działanie sądu pierwszej instancji, który prowadził sprawę przez ponad pięć lat, przyczyniło się do zwłoki w postępowaniu (patrz powyższe paragrafy 6-23). Trybunał zauważa, w szczególności, dwa długie okresy pomiędzy rozprawami trwające około dziewięć miesięcy każdy (patrz powyższe paragrafy 14, 18 i 20).

45. Trybunał odnotowuje, że postępowanie w sprawie skarżącego dotyczyło odszkodowania i renty w związku z wypadkiem, który spowodował inwalidztwo skarżącego i pogorszył jego jakość życia. Z tego względu Trybunał zgadza się, iż postępowanie miało dla skarżącego niewątpliwie ogromne znaczenie i wymagało specjalnej staranności od sądów krajowych w prowadzeniu jego sprawy.

46. Trybunał uważa, że w świetle szczególnych okoliczności przedmiotowej sprawy, okres około sześciu lat i dwóch miesięcy bez ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy przekracza rozsądny termin.

Zatem miało miejsce naruszenie artykułu 6 § 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

47. Artykuł 41 Konwencji stwierdza:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

48. Skarżący domagał się 33.000 EUR z tytułu szkód majątkowych i niemajątkowych.

49. Rząd uznał roszczenia skarżącego za nadmierne.

50. Trybunał nie zauważył związku przyczynowego pomiędzy naruszeniem a domniemaną szkodą majątkową, oddał zatem to roszczenie.

51. Trybunał jednakże jest zdania, że skarżący poniósł szkodę o charakterze niemajątkowym, jak stres i frustracja wynikające z przewlekłości wszczętego przez niego postępowania. Zatem w świetle szczególnych

okoliczności przedmiotowej sprawy oraz orzekając na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje skarżącemu kwotę 5.000 EUR z tytułu szkód niemajątkowych.

B. Odsetki za zwłokę

52. Trybunał uważa, że odsetki z tytułu zwłoki w wypłaceniu zadośćuczynienia powinny być ustalone w oparciu o marginalną stopę kredytową Europejskiego Banku Centralnego, do której powinny być dodane trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę dotyczącą długości postępowania za dopuszczalną;
2. *Uznaje*, że nastąpiło naruszenie artykułu 6 § 1 Konwencji;
3. *Uznaje, że*
 - (a) pozwane państwo ma wypłacić skarżącemu, w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, 5.000 EUR (pięć tysięcy euro) z tytułu szkody niemajątkowej, które będą przeliczone na polskie złote według kursu z dnia dokonania płatności, plus jakikolwiek podatek, jaki może być nałożony;
 - (b) od upływu powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty zwykłe odsetki będą płatne od tej sumy według marginalnej stopy kredytowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy procent;
4. *Oddala* pozostałą część żądania skarżącego dotyczącego słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie 14 października 2004 r., zgodnie z artykułem 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kancelarz

Nicolas BRATZA
Przewodniczący